

S. Sayısı : 321

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Adliye encümeni mazbatası (1/1061)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Müdürlüğü

Sayı: 6/2164

23 - V - 1938

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 21 - V - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası esbabı mucibesi

Devletin emniyetini ve rejimi daha emin bir surette muhafaza etmek ve bunlara zararı dokunacak olan her hangi bir fiil ve harekete meydan vermemek üzere ceza kanunumuzda bazı değişiklikler yapılmasına lüzum görülmüş ve bu hususta bir kanun lâyihası da hazırlanmıştır.

Bu suretle alınması gerekli görülen tedbirlerin tamamlanması için bu gibi efali işleyenlerin muhakemeleri usulünde de bazı değişiklikler yapılması zarurî görülmüştür.

Arz ve teklif olunan tadilâtın her değiştirilen maddeye aid mucib sebepleri şunlardır:

Madde 66 — Askerî veya siyasi casusluk, icra tarzı itibarile bu gün mütehassısların bile müşkülâtla anlıyabilecekleri bir şekil almıştır. Bu sebeble bu gibi efali takib ve muhakeme edecek olan hâkimlerin hâdiseye nüfuz edebilmeleri ve verecekleri hükümlerde kanun vazımın maksadını yerine getirebilmeleri için maddeye casusluk suçunun gerek hazırlık ve ilk tahkikatında, gerek muhakemesi safhasında emniyet teşkilâtı mütehassıs memurlarının ehli vukuf olarak dinlenilmesi mecburî olduğuna dair bir hüküm ilâve edilmiştir.

Madde 117 — Bu maddede yapılan değişiklikle Devletin arsulusal şahsiyetile Devlet kuvvetleri aleyhine suç işlemekten maznun olarak tevkif edilmiş olanların da mükerrirler gibi kefaletle tahliye edilemeyecekleri tesbit edilmiştir.

Madde 200 — Devletin arsulusal şahsiyeti ile Devlet kuvvetleri aleyhine işlenen suçlardan ölüm veya ağır hapis cezasını müstelzim olanlarının doğurabileceği vahim neticeler nazara alınarak böyle bir suçla maznun olub da haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilenlerin behemehal tevkif edilmeleri ve muhakemelerinin de mevkuften görülmesi muvafık görülmüş ve madde de ona göre değişiklik yapılmıştır.

MADDE 198, 223 — Kanunumuz giyabî muhakeme usulünü kabul etmemiştir. Bu sebeble hali firarda bulunan bir maznun hakkında son tahkikatın açılmasına karar verilememekte ve muhakemesi yapılamamaktadır. Halbuki Devlet emniyeti aleyhine işlenen suçların failleri memleket haricine kaçtıkları takdirde maznun buldukları suç siyasi mahiyette olduğundan iadei mücriminin tarikile dahi elde edilmelerine imkân bulamamakta ve bunların yakalanarak muhakemelerinin icrası için müessir bir tedbir almamaktadır.

İşte ceza muhakemeleri usulü kanunumuzun kabul ettiği prensibi muhafaza etmekle beraber yu-

karıda arzedilen mahzuru izale ve bu kabîl suç fiillerinin kanun emrine itaat ederek teslim olmalarını temin için Devletin emniyeti aleyhinde işlenen suçlardan ölüm veya ağır hapis cezasını müstelzim olanların da biri ile maznun bulunanların gıyablarında dahi ilk tahkikatın neticelendirilmesi ve bu suretle haklarında son tahkikatın açılmasına karar verilenlerin bir aylık mehil içinde teslim olmadıkları takdirde emval ve emlakının mahkemece haciz altına alınarak Hükümet tarafından idare olunması esası kabul edilmiştir.

Bu iki maddedeki değişiklikler bu maksadla yapılmıştır.

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 1/1061

Karar No. 65

27 - VI - 1938

Yüksek Reisliğe

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında hazırlanan ve Başvekâletin 23 - V - 1938 tarih ve 6/2164 sayılı tezkeresile Büyük Meclise sunulub Adliye encümenine havale olunan kanun lâyihası Adliye vekili huzur ile tedkik ve müzakere olundu :

Cümhuriyet rejiminin korunması düşüncesile Türk ceza kanunule matbuat kanununda yapılan bazı değişiklikler dolayısıyla ceza muhakemeleri usulü kanununda tadilât yapılmasına zaruret görülmüş ve bu maksadla bu lâyihanın hazırlanmış Hükümetin mucib sebebler lâyihasile Adliye vekilinin izahından anlaşılmiş ve Encümence de bu lüzum tasvib edilerek lâyiha esas itibarile kabul olunmuştur.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 66 nci maddesine ilâve edilen fıkra, Türk ceza kanununun 133 nci maddesinde yazılı casusluk suçunun hazırlık, ilk ve son tahkikleri sırasında emniyet teşkilâtı mütehasıs memurlarının ehli vukuf olarak dinlenmeleri mecburiyetini vazeden bir hüküm olub mucib sebep lâyihasında da tafsil kılındığı üzere siyasi ve askerî casusluğun icra tarz ve şekilleri ehemmiyet ve hususiyet arzettekte bu suçun meydana çıkmaması için mütecasirlerinin büyük fedakârlıklarla her türlü vesaiti kullanmalarına karşı bu fiilleri meydana çıkarmak ve sübut delillerini elde etmek için her Hükümette mahsus teşkilât vücude getirilmiş olduğundan adliyeye tevdi edilen casusluk suçlarının hazırlık, ilk ve son tahkik safhalarında emniyet teşkilâtı memurlarının ehli vukuf olarak

dinlenmeleri mecburî olması hak ve madeletin tezahuruna medar olacak isabetli bir hüküm olduğuna Encümence kanaat getirmiş ve hâkimlerin ehli vukufun mütalealarile mukayyed olmadıklarına mütedair umumî hükümler mahfuz olduğundan casusluk suçu için yazılan tarzda ehli vukuf dinlenmesi mecburiyetini ne müddeiumumileri amme davası açmaya ve ne de sorgu hâkimlerini son tahkikatın açılması kararını vermeye ve nihayet mahkemelerin de maznun hakkında mahkûmiyet kararı ittihazına icbar etmeyeceği âşikâr olduğundan teklif aynen kabul olunmuştur.

Mevkufların kefaletle tahliye edilebileceğine dair ceza muhakemeleri usulünün 117 nci maddesinin son fıkrasındaki bu maddeden mükerrelerin istifade edemeyeceğine dair olan hükmü arasına bu lâyiha ile yapılan tadilâtle 200 ncü maddede Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı ölüm ve ağır hapis cezasını müstelzim suç maznunları hakkında sorgu hâkiminin son tahkikatın açılması kararile birlikte mutlak olarak tevkiflerine de karar verecekleri kabul edilmiş ve cürmün mahiyetine göre bu kabîl maznunların mevkuflu olarak muhakemelerinin icrası musib bulunmuş olduğundan bu suretle tevkif edilenlerin de katılması derpiş edilen lüzuma göre Encümence de kabul edilerek bu madde ile 200 ncü madde olduğu gibi bırakılmıştır.

Teklif lâyihasındaki 198 ve 223 ncü madde Encümence tayyedilmiştir. Ceza muhakemeleri usulü kanunumuzda giyabî muhakemenin kabul

edilmemiş olması esaslı bir prensib olduğundan bunun değiştirilmesi doğru görülmemiş ve ancak Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı ölüm ve ağır hapis cezalarını müstelzim suç maznunlarından kaybolanlar hakkında sübut delillerinin toplanması ve cürmün eser ve izlerinin ziyama meydan vermemek üzere hazırlık ve ilk tahkikatta muamele yapılması caiz olduğuna göre bu gibi gaib maznunların Türkiye'deki mallarının hazine karar verilebilmesi de kanun mucibince mümkün olduğundan bu hususa müteallik usulün 283 ncü maddesinde gaib maznunlar için malları hakkında haciz kararı verilmesinin mecburî olduğuna dair bir hüküm konmakla maksad temin edileceğinden Encümen bahsedilen 198 ve 223 ncü maddelerin tadiline lüzum olmadığına ve yalnız 283 ncü maddede bu değişiklik yapılmasına karar vererek lâ-yihayı ona göre yazmıştır.

Encümen, Hükümet teklifinde bulunmayan usulün 423 ncü maddesinde de bir değişiklik yapılmasına ihtiyaç olduğunu takdir ederek Ad-

liye tatili esnasında mevkuflu işlere bakan Tem-yiz mahkemesinin meshud suçların muhakeme usulüne dair olan kanuna göre rüyet edilmiş olan işleri de tedkik etmesi maddeye derceylemiştir.

Encümence yapılan tadillerle lâyiha, müstaceliyet kararile müzakeresi dileğile Umumî Hey-etin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye E. Reisi	M. M.	Kâtib
Çorum	Kocaeli	Erzurum
M. Çağıl	S. Yargı	F. Sirmen
Ankara	Konya	Kocaeli
M. Ökmen	R. Tüzün	H. Tan
Balıkesir	Kocaeli	Gazi Anteb
O. N. Burcu	R. Akca	Ö. A. Aksoy
Antalya	Antalya	Bursa
T. Arıcan	N. Aksoy	S. F. Talay
Urfa	Denizli	Kayseri
F. Kökbudak	N. A. Küçük	R. Özsoy
Kayseri	Bursa	
H. F. Perker	A. Akgüç	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 60, 117, 198, 200 ve 223 ncü maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Madde 66 — Ehli hibrenin intihabı ve adedinin tayini hâkime aiddir.

Hazırlık tahkikatında tehirinde mazarrat bulunan yerlerde Cümhuriyet müddeiumumisi de bu hakkı haizdir.

Muayyen hususlar hakkında rey ve mütalealarını beyan ile tavzif edilmiş resmî ehli hibre mevcut ise hususî sebêbler olmadıkça başkası tayin edilemez.

Hazırlık tahkikatında muayeneleri icab eden kimselerin muayeneleri, Cümhuriyet müddeiumumilerinin talebile yapılır.

Türk ceza kanununun 133 ncü maddesinde yazılı suçların hazırlık ve ilk ve son tahkikleri sırasında emniyet teşkilâtı mütehassıs memurlarının ehli vukuf olarak dinlenmeleri mecburidir.

Madde 117 — 104 ncü maddenin ilk fıkrasının ikinci bendi hükmü haricindeki sebeplerden dolayı tevkifine karar verilen maznunun kefalet vermesi şartile tevkifinden vaz geçilebilir.

200 ncü maddenin son fıkrasına göre haklarında tevkif kararı verilenlerle mükerrirler bu madde hükmünden istifade edemezler.

Madde 198 — Maznunun kaybolması veya suçu işledikten sonra bir akıl hastalığına uğraması sebebiyle son tahkikat yapılmasının imkânsızlığı tebeyyün ederse sorgu hâkimi bu tahkikatın muvakkaten tatiline karar verir.

Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı ve ölüm veya ağır hapis cezalarını müstelzim suçların maznunlarının kaybolması halinde yukarıki fıkra hükmü tatbik edilemez ve ilk tahkikat neticelendirilerek karara bağlanır.

Madde 200 — Sorgu hâkimi tarafından son tahkikatın açılmasına dair verilecek kararda maznuna isnad olunan suçun neden ibaret olduğu ve bu suçun kanunî unsurları ve tatbiki icab eden kanun maddesi ve duruşmanın hangi mahkemede yapılacağı gösterilir. Sorgu hâkimi

ADLİY BENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Ceza muhakemeleri usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 5 maddesi aşağıda yazılı şekillerde değiştirilmiş ve numaraları hizalarındaki maddeler yerine ikame olunmuştur :

Madde 66 — Hükümetin teklifi aynen

Madde 117 — Hükümetin teklifi aynen

Madde 200 — Hükümetin teklifi aynen

maznunun tevkifine ve evvelce mevkuf ise mevkufiyet halinin devamına mahal olup olmadığına resen karar verilir.

Şu kadar ki Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı ölüm veya ağır hapis cezasını müstelzim suçlarla maznun olanlar hakkında sorgu hâkimi son tahkikatın açılması kararla beraber her halde tevkif kararı verir ve duruşma mevkufen yapılır.

Madde 223 — Mahkemeye gelmemiş olan maznun hakkında duruşma yapılmaz.

Gelmemenin makbul sebepleri isbat edilmezse maznunun ihzarı emrolunur veya hakkında tevkif müzekkeresi verilir.

Türk ceza kanununun ikinci kitabın birinci babında yazılı ve ölüm veya ağır hapis cezalarını müstelzim suçlardan maznun olup da firar halinde bulunanlar hakkında mahkemece gazetelerle ilân edilmek suretile verilecek bir ay mehil nihayetinde teslim olmayanların emval ve emlâki haciz altına alınarak Hükûmetçe idare olunur.

Madde 233 — Aleyhinde hukuku amme davası açılmış olan gaib, tevkif müzekkeresi kesilmesini icab ettirecek kuvvetli şübheler altında ise Türkiye dahilindeki malları asliye mahkemesi reis veya hâkimi tarafından verilecek kararla haczolunabilir.

Türk ceza kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı ölüm veya ağır hapis cezalarını müstelzim cürümlerden maznun olanların kaybolması halinde yukarıki fıkraya göre mallarının hazine karar verilmesi mecburidir.

Madde 423 — Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her sene temmuzun 20 sinden eylülün beşine kadar tatil olunur.

Hazırlık tahkikatı ve ilk tahkikat ile mevkufu işlere aid duruşmaların ve sair acele sayılacak hususların tatile tesadüf eden zamanda ne suretle ifa edileceği Adliye vekâleti tarafından tayin olunur.

Tatil zamanında Temyiz mahkemesi yalnız mevkufu ve meşhud suçların muhakeme usulüne dair kanuna göre görülen işlerin tedkikatını icra eder.

Tatil zamanına tesadüf eden mühletler işlemez. Bu mühletler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye vekili memurdur.

21 - V - 1938

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>C. Bayar</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. R. Aras</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>S. Arıkan</i>	<i>A. Çetinkaya</i>	<i>Ş. Kesebir</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alataş</i>	<i>Rana Tarhan</i>	<i>F. Kurdoğlu</i>

MADDE 2 — Hükümet teklifi aynen

MADDE 3 — Hükümet teklifi aynen